

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 77 Nisan 2021 & Volume: 14 Issue: 77 April 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

YABANCI LARA TÜR KÇE Ö ĞRETİMİNE YÖNELİK HİZMET İÇİ E ĞİTİM PROGRAMININ TASARLANMASI *DESIGNING AN IN-SERVICE TRAINING PROGRAM FOR TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS*

Hamide YAVUZARSLAN*

Cevat EKER**

Öz

Çalışmanın amacı, yabancı lara Türkçe öğretiminde Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmet içi eğitim programı tasarlamaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Program, Taba modeli, öğrenen ve konu merkezli tasarım çerçevesinde tasarlanmıştır. İlk olarak ihtiyaç analizi yapılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 50 Türkçe ve sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Veriler, açık uçlu görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde, içerik analizi kullanılmış ve bu analiz sonucunda üç tema (yabancı lara Türkçe öğretiminin temel özelliklerine yönelik ihtiyaçlar, öğrenme-öğretme süreçlerinin ve eğitim ortamının düzenlenmesine yönelik ihtiyaçlar, yabancı lara Türkçe öğretiminin planlanmasına yönelik ihtiyaçlar) elde edilmiştir. Bu temalara yönelik 23 hedef ve 69 davranış belirlenmiştir. Hedef ve davranışlara uygun olarak programın içeriği oluşturulmuş ve dört ünite (programın özellikleri ve genel amaçlarına yönelik bilgiler, yabancı lara Türkçe öğretimine yönelik temel bilgiler, yabancı lara Türkçe öğretiminde öğrenme-öğretme süreçleri, yabancı lara Türkçe öğretiminin planlanması) belirlenmiştir. Ardından öğrenme yaşantıları, öğrenme etkinlikleri ve değerlendirme çalışmaları düzenlenmiştir. Tasarlanan programın Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin yabancı lara Türkçe öğretimine yönelik eksikliklerinin giderilmesinde yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı lara Türkçe Öğretimi, Türkçe Öğretmenleri, Sınıf Öğretmenleri, Hizmet İçi Eğitim.

Abstract

The aim of the study was to design an in-service training program to meet the needs of Turkish and primary schools teachers in teaching Turkish to foreign students. Case study was used in the study. The program was designed within the framework of the Taba Model, student-centered design and subject-centered design. In the first stage, needs analysis was done. Interviews were conducted with 50 Turkish and primary school teachers determined by the purposive sampling method. Data were collected through open-ended interview form. In the analysis of the data, content analysis was used and three themes (needs for the basic features of teaching Turkish to foreigners, needs for the regulation of learning-teaching processes and educational environment, needs for the planning of teaching Turkish to foreigners) were obtained. 23 targets and 69 behaviors were determined to meet the needs. The content of the program was created in accordance with the goals and behaviors and four units (information on the features and general objectives of the program, basic information about teaching Turkish to foreigners, learning-teaching processes in teaching Turkish to foreigners, planning of teaching Turkish to foreigners) were determined. Then, learning experiences, learning activities and evaluation stages were organized. It is thought that the designed in-service training program may be useful in eliminating Turkish and primary school teachers' deficiencies in teaching Turkish to foreign students.

Keywords: Teaching Turkish to Foreign Students, Turkish Teachers, Primary School Teachers, In-Service Training.

* Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD Doktora Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-7217-8022, hamideyavuzarslan@gmail.com

** Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0003-4215-1854, cevateker@gmail.com

Giriş

Geçmişten günümüze insanlar, temelde daha iyi bir yaşam sürmek için ekonomik, toplumsal ve politik nedenlerden dolayı bireysel ya da topluluklar halinde göç etmektedir (Aksoy, 2012, 293). Göç eylemi savaş, sürgün, doğal afetler gibi nedenlerle zorunlu ya da daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için gönüllü olarak yapılabilir (Yılmaz, 2014, 1685). Ayrıca ulusal ya da uluslararası düzeyde olabilir. Özellikle uluslararası göçler, birçok devleti etkilemektedir. Göç alan ülkelerdeki bireyler arasında kültürel farklılıkların oluşmasına, uyum sorunlarının ve çatışmaların yaşanmasına neden olabilmektedir (Aksoy, 2012, 293). Öte yandan göç alan ülkelere iş gücü, farklı kabiliyet ve yeni fikirler açısından katkı sağlayabilir. Ekonomik kalkınmayı desteklemek, göçmenlerin insan haklarının korunmasını sağlamak ve toplumsal alandaki düzeni ve güvenliği korumak amacıyla etkili bir göç yönetimi oluşturabilmek son derece önemlidir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM], 2014, 6-7).

Ülkemizde yabancı uyruklu bireylerin uyumunu sağlamaya yönelik bir politika uygulanmaktadır. Göçün ülkemizde daha etkili bir şekilde yönetilebilmesi, bu hususta gerekli strateji ve politikaların uygulanabilmesi adına kurulan GİGM (Bostan, 2018, 50), uyum politikasının "göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan harmanizasyon" olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yabancı uyruklu bireylerin "kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmek zorunda kalmadan ev sahibi topluma uyum sağlamalarını desteklemek" olduğunu ifade etmiştir (GİGM, 2015, 25). Ancak yabancı uyruklu bireylerin geldikleri ülkeye hemen uyum sağlamaları mümkün değildir (Özcan, 2018, 24). Öncelikle dil, kültür, gelenek, din gibi yönlerden birbirinden farklı geçmişlere sahip kişiler, bir arada yaşamak zorunda kalmaktadır (Aksoy, 2012, 297). Bununla birlikte özellikle savaş, çatışma ortamı, siyasi belirsizlikler gibi olumsuz durumlardan dolayı ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan yabancı uyruklu bireylerin barınma, beslenme, eğitim gibi pek çok ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir (Erdem, 2017, 29). Sonuç olarak ülkemizde yaklaşık 6 milyon göçmenin (United Nations, 2019) bulunduğu düşünüldüğünde bu bireylerin topluma uyum sağlayabilmeleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri açısından dil başta olmak üzere eğitim ihtiyaçlarının giderilmesinin önem arz ettiği söylenebilir.

Özellikle okul çağındaki yabancı uyruklu çocukların eğitim ihtiyacının karşılanması zorunludur. Çünkü eğitim hakkı, hem ulusal (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu) hem de uluslararası (İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme gibi) alanda, herkesi kapsayan bir hak olarak görülür ve her türlü ayrımcılık yasaktır (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2016, 8). 2018 yılı verilerine göre, ülkemizdeki okul çağındaki yabancı uyruklu öğrenci sayısı, 1.234.439 olmakla birlikte okullara erişimi sağlanan öğrenci sayısı 736.735 (%59.67)' dir. Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS)'e kayıtlı yabancı öğrenci sayısı 108.604 (%8.80), e-okula kayıtlı yabancı öğrenci sayısı ise 607.950 (%49.25)'tir. En fazla Suriye, en az Somali olmak üzere 19 farklı ülkeden öğrenci bulunmaktadır. Geldikleri ülkelere göre öğrenci sayıları, Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Ülkelerine Göre Öğrenci Sayıları

Ülke Adı	Öğrenci Sayısı	Ülke Adı	Öğrenci Sayısı
Suriye	596.030	Türkmenistan	2.042
Irak	56.650	Kırgızistan	1.994
Afganistan	28.623	Filistin	1.682
İran	7.506	Almanya	1.644
Azerbaycan	6.952	Ürdün	1.583
Rusya Federasyonu	4.561	Ukrayna	1.493
Mısır	3.714	Yemen	1.170
Özbekistan	2.717	Libya	1.067
Çin	2.711	Somali	1.035
Kazakistan	2.510		

* Açık okullara kayıtlı 20.162 öğrenci resmi okullara dâhil edilmiştir (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü [HBÖGM], 2018).

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında kapsayıcı eğitim anlayışı benimsenmektedir. Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü [UNESCO] kapsayıcı eğitimi, "Tüm öğrenenlerin, kültürlerin ve toplulukların farklı gereksinimlerine, öğrenmeye katılımı artırarak ve eğitim sisteminin içindeki ayrımcılığı azaltarak yanıt verme süreci" olarak tanımlamaktadır (UNESCO, 2005, 13). Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından "öncelikle dil öğretimi, okul yapımı, öğrencilerin okula entegrasyonu ve öğretmen yeterliliklerinin düzenlenmesi" konularını içeren çalışmalar yapılmaktadır (Aktekin, 2017, 6). Bunun yanında HBÖGM tarafından yaygın eğitim kurumlarında kullanılması amacıyla farklı yaş grupları (6-12,13-17 yaş) ve yetişkinlere yönelik farklı düzeylerde Türkçe öğretimine yönelik kurs programları hazırlanmıştır.

Halk Eğitim Merkezlerinde yabancılara Türkçe Öğretimine yönelik kurslar düzenlenmektedir (HBÖGM, 2017). Ayrıca bazı üniversitelerde yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla açılmış dil öğretim merkezleri bulunmaktadır (Bekdaş, 2018, 379). Örgün eğitimde ise yabancılara Türkçe öğretiminin uluslararası dil öğretimi standartlarına göre yapılandırılması ve uygulanmasını sağlamak amacıyla K-12 düzeyinde Türkiye Maarif Vakfı tarafından "*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı*" hazırlanmıştır (Türkiye Maarif Vakfı, 2019).

Yabancı uyruklu bireylerin Türkçeyi iyi derecede kullanabilmesi, dinleme, konuşma, okuma ve yazmadan oluşan dört temel beceriyi kazanabilmesi ve öğrenme aşamasında hızlı bir şekilde ilerlemesi oldukça zordur (Bekdaş, 2018, 380). Bu sebeple öğrenme - öğretme sürecinin niteliğini etkileyen unsurların iyi bilinmesi ve etkili bir şekilde kullanılması gerekir. Bu unsurlardan biri yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan temel ilkelerdir. Bu ilkeler, "*dil öğretiminin planlanması; dört temel beceriyi dikkate alma; basitten karmaşığa, somuttan soyuta gitme; bir seferde tek bir yapıyı sunma; verilen bilgi ve örneklerin hayata uygunluğu; öğrencileri aktif kılma; bireysel farklılıkları dikkate alma; görme ve işitmeye dayalı araçlardan yararlanma*" olarak ifade edilmektedir (Barın, 2004, 22-23). Bir diğer unsur ise yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemlerdir. Yabancı dil öğretiminde öğrenciyi eğitimin amaçlarına ulaştıracak olan yöntemdir ve yöntemler, öğretimin kuramsal temellerini belirler. Yabancılara dil öğretiminde sıkça kullanılan yöntemler, "*Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi, Direkt Yöntem, Doğal Yöntem, İşitsel-Dilsel Yöntem, Bilişsel Yöntem, İletişimsel Yöntem, Seçmeli Yöntem*" olarak ifade edilmektedir (Memiş ve Erdem, 2013). Belirtilen ilkeler doğrultusunda yöntem, teknik belirlenmeli ve öğretim sürecinde de bu ilkeler dikkate alınmalıdır (Barın, 2004, 29). Ayrıca yabancılara Türkçe öğretiminin uluslararası dil öğretim standartlarına göre planlı ve programlı bir şekilde yapılması gerekir (Türkiye Maarif Vakfı, 2019, 11). Bu doğrultuda Avrupa Konseyi tarafından "*Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni*"nde son yıllarda ön planda olan çok dillilik anlayışına uygun olarak eylem odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Metnin amacı, dil öğretim program ve yönergeleri, ölçme-değerlendirme ve ders kitapları gibi alanlarda yapılacak çalışmalar için müşterek bir çerçeve sunmaktır. Bunun yanında metinde yabancı dil öğrenenlerin, hedef dilde iletişim kurabilmeleri ve yetkinlik kazanabilmeleri için neleri bilmeleri ve hangi özelliklerini geliştirmeleri gerektiği açıklanmakta ve bu doğrultuda öğrenenlerin dil öğrenimindeki ilerlemelerinin ölçülmesinde kullanılacak olan ortak öneri düzeylerini tanımlamaktadır (Council of Europa, 2001). Tüm bu bilgiler ışığında yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde her öğrencinin sahip olduğu ortak öneri düzeyi ile ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda yapılan planlamaya uygun bir öğretim gerçekleştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde yaşanan sorunlar (Bekdaş, 2018; Biçer, Çoban ve Bakır, 2014; Durmuş, 2013; Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012; Karababa, 2009; Mutlu ve Ayrancı, 2017; Ünlü, 2011); yabancı dil olarak Türkçenin önemi ve öğretimi (İşcan, 2011; Kurudayıoğlu ve Sapmaz, 2016); okuryazarlığın kazanılması (Ceyhan ve Koçbaş, 2011); öğretmen ve/veya öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesi (Biçer ve Alan, 2017; Koçer, 2013); öğretmen yeterlikleri (Güler, 2012; Kalfa, 2015; Mete ve Gürsoy, 2013) ile ilgili olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin çok dilli öğrencilerin öğretimine yönelik bir eğitim almamış olmasının bu öğrencilerin kazanımları tek dilli olan arkadaşları kadar edinmemelerine ve dezavantajlı konumda olmalarına sebep olduğu (Ceyhan ve Koçbaş, 2011); Türkçe öğretmenlerinin yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde yeterli olmadıkları (Bekdaş, 2018; Ünlü, 2011); yabancılara Türkçe öğretimine yönelik teorik bilgilerin yanında uygulama ağırlıklı eğitimlere gereksinimleri olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Kalfa, 2015). Ayrıca Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan programlar ve programları uygulama konusunda öğretmenlerin eksik oldukları belirlenmiş ve hizmet içi eğitim programları düzenlenerek öğretmen yeterliliklerinin artırılması gerektiği belirtilmiştir (Kurudayıoğlu ve Sapmaz, 2016). Bu sebeple öğretmenlerin bu alandaki eksikliklerini gidermeye yönelik hizmet içi eğitim programının hazırlanması önemli görülmüştür. Ayrıca yapılacak ilgili çalışmalarda ve düzenlenecek hizmet içi eğitimlerde başvurulabilecek bir kaynak olabileceği düşünülmüştür.

1. Amaç ve Önem

Bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretiminde Türkçe dersi ve sınıf öğretmenlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmet içi eğitim programı tasarlamak amaçlanmıştır. Geliştirilen programın, Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin yabancılara Türkçe öğretimindeki eksikliklerinin giderilmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada, Yabancılar Türkçe öğretimine yönelik hizmet içi eğitim programı geliştirmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla görüşme yöntemi kullanılmıştır.

2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen Türkçe ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmaya 9'u kadın, 5'i erkek 14 Türkçe öğretmeni ve 13'ü kadın, 23'ü erkek 36 sınıf öğretmeni olmak üzere toplamda 50 öğretmen katılmıştır.

3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla görüşme yöntemi kullanılmıştır. Veriler, açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme soruların hazırlanması aşamasında ilgili alan yazın (Bekdaş, 2018; Biçer ve Alan, 2017; Biçer, Çoban ve Bakır, 2014; Durmuş, 2013; Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012; Kalfa, 2015; Karababa, 2009; Koçer, 2013; Mutlu ve Ayrancı, 2017; Ünlü, 2011) incelenmiş ve dört soruluk görüşme formu oluşturulmuştur. Sorular için iki eğitim programı ve bir Türkçe alan uzmanı, bir Türkçe ve bir sınıf öğretmenin görüşleri alınarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmış ve sonuçlar temalaştırılarak sunulmuştur.

Hizmet İçi Eğitim Programı Tasarlama Süreci

Çalışmanın bu bölümünde program geliştirme sürecinde yapılanlara ilişkin bilgi verilecektir. Yapılacaklar şu şekilde özetlenebilir:

1. Geliştirilecek hizmet içi eğitim programında kullanılacak program tasarım yaklaşımının belirlenmesi.
2. Geliştirilecek hizmet içi eğitim programının program geliştirme modelinin belirlenmesi.
3. Seçilen program geliştirme modelinin gerektirdiği aşamalar izlenerek hizmet içi eğitim programının geliştirilmesi (Şekil 2).

1. Program Tasarımı ve Yaklaşımları

Eğitim programı hedef, içerik, öğrenme yaşantıları ve değerlendirme olmak üzere dört öğeden oluşur (Ornstein & Hunkins, 1998, 232). Bir eğitim programının bu öğelerin hangilerinden oluşacağını belirleme süreci eğitim programı tasarımı olarak tanımlanır. Üzerinde durulan öğeye ve bu öğeler arasındaki ilişkilerin farklılıklarına göre değişen *konu merkezli*, *öğrenen merkezli* ve *sorun merkezli program tasarımı* olmak üzere temelde üç program tasarım yaklaşımı bulunmaktadır (Demirel, 2015, 44).

*Konu merkezli program tasarımı*nda, bilgi ve içerik programın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edildiğinden günümüze dek eğitim programlarının birçoğu bu program tasarımı ile düzenlenmiştir (Ornstein & Hunkins, 1998, 243). Bu tasarım yaklaşımında program konu ya da derslere göre düzenlendiği için içeriğin iyi anlaşılacak şekilde yapılandırılması önemlidir (Varış, 1996, 65- 66).

*Öğrenen merkezli program tasarımı*nda öncelikli olan öğrenendir (Demirel, 2015, 45). Çünkü öğrenmenin, öğrenenlerin öğrenme sürecine katılması ile mümkün olduğunu savunur. Bu yüzden bu tasarım yaklaşımına göre hazırlanan programın içeriği, öğrenenlerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir (Varış, 1996, 76-77).

*Sorun merkezli program tasarımı*nda ise program, hem bireyin hem de toplumun sorunlarına odaklanır. Kültürel geleneklerin güçlenmesini ve karşılanmamış olan toplumsal ihtiyaçların karşılanmasını sağlamak için düzenlenmiştir. Bununla birlikte öğrenenlerin ilgi, gereksinim, kabiliyetleri ve toplumsal alandaki problemlerini de göz önünde bulundurur (Demirel, 2015, 46; Ornstein & Hunkins, 1998, 257).

Bu çalışmada, yabancılar Türkçe öğretimine yönelik bir hizmet içi eğitim programı tasarlandığı için bir derse yönelik olması bakımından *konu merkezli*, öğrenenlerin bu konudaki ihtiyaçlarının dikkate alınması bakımından ise *öğrenen merkezli* program tasarımı kullanılmıştır. Hizmet içi eğitim programı geliştirme süreci ile ilgili yapılacak işlemleri ve her bir işleme ayrılan zamanı gösteren işlem-zaman çizelgesi Şekil 1'de gösterilmiştir.

Aylar	Ekim		Kasım				Aralık				Ocak				Şubat	
Haftalar	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2
İşlem Basamakları																
Planlama																
İhtiyaçları Belirleme																
Hedefleri Yazma																
Davranışları Yazma																
İçeriği Belirleme																
Belirtke Tablosu Hazırlama																
Eğitim Durumlarını Belirleme																
Sınama Durumlarını Belirleme																
Uygulama Kılavuzu Hazırlama																
Raporlaştırma																

Şekil 1: Program Geliştirme Sürecine İlişkin İşlem-Zaman Çizelgesi

Şekil 1’de Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik hizmet içi eğitim programının geliştirme sürecine yönelik işlem basamakları verilmiştir. Çizelgedeki işlem basamakları, çalışmada belirlenen program geliştirme modeline uygun olarak düzenlenmiştir. Planlama doğrultusunda 10 işlem basamağından oluşan program geliştirme süreci 16 haftada tamamlanacak şekilde planlanmıştır.

2. Program Geliştirme Modeli

Bir program geliştirme modeli, program geliştirme sürecinde yapılacakların sırasını tayin edebilir (Oliva & Gordon, 2018, 150). Bu sebeple, program geliştirmede seçilen modelinin özelliklerinin, sürecin belirleyicisi olduğu açıktır.

Bu çalışmada Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin yabancılara Türkçe öğretimine ilişkin ihtiyaçlarından yola çıkarak program geliştirileceğinden program geliştirme modellerinden *Taba Modeli* seçilmiştir. Çünkü bu modelde, tümevarımsal bir yaklaşım benimsenir ve program geliştirme sürecine, ihtiyaçların belirlenmesi ile başlanır. Ornstein ve Hunkins (1998), *Taba Modeli*ni yedi aşamadan oluştuğunu ifade etmiştir. Bu aşamalar, Şekil 2’de belirtilmiştir.

Şekil 2: *Taba Modeli*

Şekil 2’de *Taba Modeli* incelendiğinde, program geliştirme süreci, ihtiyaçlarının belirlenmesi aşaması ile başlar. İkinci aşamada ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmesi gereken amaçlar belirlenir. Üçüncü aşamada amaçlara uygunluğunun yanında geçerliliği ve önemi belirlenmiş olan içerik seçilir. Dördüncü aşamada öğrenenlerin özellikleri de göz önünde bulundurularak belirli bir sırayla bu içerik düzenlenir. Beşinci aşamada öğrenenlerin içerik ile karşılaşmalarını ve içeriğe katılmalarını sağlayacak öğretim yöntemlerinin belirlendiği öğrenme yaşantıları seçilir. Altıncı aşamada seçilen içeriğe uygun olacak şekilde öğrenme etkinlikleri düzenlenir. Son aşamada ise amaçlardan hangilerine ulaşıp ulaşılmadığı değerlendirilir (Ornstein & Hunkins, 1998, 199).

2.1. İhtiyaçların Belirlenmesi

Program geliştirme sürecinin ilk aşaması olan ihtiyaçların belirlenmesi aşamasında, programın hitap ettiği hedef kitlenin ihtiyaçları belirlenir. Hizmet içi eğitim programı geliştirmede hedef kitle öğretmenler olduğundan öğretmenlerin ihtiyaçları belirlenmelidir. İhtiyaçlar belirlenirken dört farklı yaklaşım kullanılır. Bu yaklaşımlar; *Farklar Yaklaşımı*, *Demokratik Yaklaşım*, *Analitik Yaklaşım* ve *Betimsel Yaklaşım*dır (Demirel, 2015, 72-73). Bu yaklaşımlar, hizmet içi eğitim programlarının geliştirilmesi açısından şu şekilde açıklanabilir:

Farklar Yaklaşım, öğretmenlerde mevcut olan ile olması beklenen yeterlilikler arasındaki farkın belirlenmesine dayanan ihtiyaç belirleme yaklaşımıdır.

Demokratik Yaklaşım, başta öğretmenler olmak üzere diğer tüm ilgili grupların ihtiyaç belirleme sürecine katıldığı yaklaşımdır.

Analitik Yaklaşım, gelecekte ortaya çıkması muhtemel durumlardan yola çıkarak öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarını belirleme yaklaşımıdır.

Betimsel Yaklaşım ise ihtiyaçları karşılamada gerekli olan belirli şeylerin ve eğitim yaşantılarının olmaması halinde kullanılacak bir yaklaşımdır. Bu durumla ilgili bir yaşantının yokluğunun sebep olduğu zararlar ile o yaşantının varlığının sağlayacağı yarardan yola çıkarak ihtiyacın belirlendiği yaklaşımdır.

Bu çalışmada, sınıf ve Türkçe öğretmenlerinin yabancılara Türkçe'nin öğretilmesi hususunda gerek konu alanı gerekse eğitim yaşantılarında eksiklik duydukları hususlardan yola çıkarak bunların yarattığı zararı gidermek amacıyla *betimsel yaklaşım* kullanılarak ihtiyaçlar belirlenmiştir. Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki ihtiyaçları temalaştırılarak sunulmuştur:

1. Yabancılara Türkçe öğretiminin temel özelliklerine yönelik ihtiyaçlar,
2. Öğrenme-öğretme süreçlerinin ve eğitim ortamının düzenlenmesine yönelik ihtiyaçlar,
3. Yabancılara Türkçe öğretiminin planlanmasına yönelik ihtiyaçlar olarak belirlenmiştir.

Bu temalar doğrultusunda sırasıyla diğer aşamalar gerçekleştirilmiştir.

2.2. Hedef - Davranışların Belirlenmesi

Genel anlamda hedef, ulaşılmak istenen noktadır (Sönmez, 2012, 31). Hedefin eğitim alanındaki anlamı ise, öğrenende bulunması istenen ve eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki özelliklerdir (Ertürk, 2013, 25). İstendik özellikleri belirlemede *toplum*, *konu alanı*, *birey* ve *doğa* olmak üzere dört farklı değişken bulunmaktadır (Sönmez, 2012, 31-35). Bu çalışmada hedefler, sınıf ve Türkçe öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen ihtiyaçlardan yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu doğrultuda bir önceki aşamada belirlenen temalara ve hedef yazmada dikkat edilmesi gereken hususlara uygun olacak şekilde 23 hedef belirlenmiştir. Belirlenen her hedefi temsil edecek şekilde oluşturulması ve gözlenebilir nitelikte ifade edilmesi gereken, hedeflerin işe vuruklaştırılması anlamına gelen davranışlar belirlenmiştir (Ertürk, 2013, 56). Davranış yazmada dikkat edilecek hususlara da dikkat edilerek 69 davranış belirlenmiştir. Hedef davranışlar, Ek 1'de sunulmuştur.

2.3. İçeriğin Seçimi ve Düzenlenmesi

İçerik, hedef ve davranışların kazandırılmasında yararlanılan bir kaynaktır (Varış, 1996, 114). Dolayısıyla içerik, öncelikle hedef ve davranışlara uygun olmalıdır. Ayrıca daha önce belirtildiği gibi *Taba Modeline* göre içerik seçiminde hedef davranışlara uygunluğunun yanında içeriğin geçerliliğinin ve öneminin de belirlenmesi gerekir. Bunu sağlamak için içerik analizi yapılmalıdır. İçerik analizinde kavramsal çerçevenin, ana temalar ve anahtar fikirlerin, alternatifler ve alternatif örneklerin belirlenmesi hususlarına dikkat edilmelidir (Wheeler, 1974, 185; Akt. Kısakürek, 1983, 227). Bununla birlikte içerik seçiminde geçerli, anlamlı ve önemli, ilgi çekici, öğrenilebilir, bireysel ve sosyal açıdan yararlı olması ölçütlerine uygun olması önemlidir (Kısakürek, 1983, 228-229).

İçerik seçiminin ardından seçilen içeriğin düzenlenmesine geçilir. Taba'ya göre içerik tutarlı olarak düzenlenmeli ve bu sağlandıktan sonra içerik düzenlemede öğrenenlerin içeriği anlamalarını sağlayacak uygun araç ve süreçler değerlendirilmelidir (Sönmez, 2012, 455). Bunun sağlanabilmesi için içerik düzenlemede dikkat edilmesi gereken birtakım ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler, hedef davranışlara uygun olması; bilimsel, çağdaş, felsefi ve sanatsal bilgiyle çelişmemesi; temele alınan felsefe ve eğitim felsefesini yansıtması; öğrenenlerin bilişsel, duyuşsal, devinişsel hazır bulunuşluk düzeylerine, içinde buldukları

toplumsal ve doğal şartlar ile kültürel değerlere uygun olmasıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2015, 25-29). Ayrıca somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, yakın çevre ve zamandan uzağa, parçadan bütüne veya bütünden parçaya, olaylardan kavrama ve genellemelere ilkeleri de diğer içerik düzenleme ilkeleridir (Demirel, 2015, 127).

İçerik düzenlemede farklı yaklaşımlar olmakla birlikte bu çalışmada *modüler programlama* ve *doğrusal programlama yaklaşımı* kullanılmıştır. Hizmet içi eğitimde de sıklıkla kullanılan *modüler programlama yaklaşımına* göre içerik, anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde modüllere bölünür ve modüllerin birbiriyle ilişkili olması beklenmez. Bu çalışmada da içerik birbiriyle ilişkili olmayan üniteler halinde düzenlendiğinden bu yaklaşım tercih edilmiştir. Ayrıca bu yaklaşımda modüllerin içerikleri farklı içerik programlama yaklaşımlarına göre düzenlenebilir (Sönmez ve Alacapınar, 2015, 31). Bu çalışmada ise her bir ünitenin içeriği, aralarında ön koşul öğrenmelerin, aşamalılık ve sıkı ilişkilerin bulunduğu durumlarda kullanılan *doğrusal programlama yaklaşımına* göre düzenlenmiştir (Demirel, 2015, 127). Bu doğrultuda geliştirilen hizmet içi eğitim programının içeriğini oluşturan dört ünite hazırlanmış ve Ek 1’de ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Hazırlanan üniteler:

Ünite 1: Programın Özellikleri ve Genel Amaçlarına Yönelik Bilgiler

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ve Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine yönelik temel bilgiler,

Ortak öneri düzeylerine ilişkin temel bilgiler.

Ünite 2: Yabancılara Türkçe Öğretimine Yönelik Temel Bilgiler

Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik ilkeler,

Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik temel bilgi ve beceriler,

Dil-kültür ilişkisine yönelik temel bilgiler.

Kazanım Bilgisi.

İçerik Bilgisi.

Yabancılara Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme türleri.

Ünite 3: Yabancılara Türkçe Öğretiminde Öğrenme-Öğretme Süreçleri

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan model, yöntem ve teknikler,

Teknolojik uygulamalara yönelik bilgiler,

Yabancılara Türkçe öğretiminde yararlanılabilecek kaynaklar,

Materyal seçimi ve hazırlanması,

Sınıf yönetimine yönelik bilgiler,

İletişim bilgisi.

Ünite 4: Yabancılara Türkçe Öğretiminin Planlanması

Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik planlama bilgisi,

Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik plan hazırlama.

2.4. Öğrenme Yaşantılarının Seçimi ve Öğrenme Etkinliklerinin Düzenlenmesi

Çalışmanın öğrenme yaşantılarının seçimi aşamasında katılımcıların tasarlanan programın içeriği ile karşılaşmalarını ve içeriğe katılımlarını sağlamak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda öğrenme yöntem ve teknikleri belirlenmiştir. Programda anlatım yönteminin yanında katılımcıların öğrenme sürecine aktif katılımlarını sağlayacak soru cevap, tartışma gibi yöntem ve tekniklere yer verilmiştir. Ayrıca katılımcıların etkileşim halinde olmalarını ve birlikte öğrenmelerini sağlamada işbirliğine dayalı öğretime ve içerikle ilgili teknolojik uygulamalarda bilgisayar destekli öğretime yer verilmiştir.

Öğrenme yaşantılarının belirlenmesinin ardından içeriğe uygun olarak öğrenme etkinlikleri düzenlenmiştir. Bireysel ve grup çalışmalarına yönelik öğrenme etkinlikleri planlanmış olup içeriğin sunulmasında sunular, içeriğe yönelik örnekler, uygulamaya dayalı çalışmalar, çeşitli görsel ve işitsel materyallerin kullanımı planlanmıştır.

2.5. Değerlendirme

Çalışmanın değerlendirme aşamasında, katılımcıların gelişimlerinin ve öğrenme düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda biçimlendirici ve düzey belirleyici değerlendirme türlerine yer verilmiştir. Her ünite sonunda uygulanan değerlendirme çalışmalarıyla katılımcıların sürekli olarak

değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların ilgili üitedeki gelişimlerini takip etmeleri ve kendi öğrenmelerini değerlendirebilmeleri amacıyla KWL şeması ve öz değerlendirme çalışmalarına yer verilmiştir. İşbirliğine dayalı çalışmaların değerlendirilmesinde ise grup değerlendirme çalışmaları kullanılmıştır. Programın sonunda ise katılımcıların konu alanına yönelik öğrenme düzeyini belirlemek amacıyla genel değerlendirme sınavının yapılması planlanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Hizmet içi eğitimde ihtiyaçların belirlenmesi, programın amacına ulaşması ve katılımcıların beklentilerine cevap vermesi yönünden etkilidir (Baykan, 2015). Ayrıca programda, gerçek ihtiyaçların ortaya konması önemlidir (Eker, Çolakoğlu, Akcaalan ve Güneri, 2019). Çalışmada yabancılara Türkçe öğretimine yönelik hizmet içi eğitim programının geliştirilmesine, ihtiyaçların belirlenmesiyle başlamıştır. Görüşmeler doğrultusunda yabancılara Türkçe öğretiminin temel özelliklerine; öğrenme-öğretme süreçleri ve eğitim ortamlarının düzenlenmesine; öğretimin planlanmasına yönelik ihtiyaçlar belirlenmiştir. Ardından ihtiyaçlara bağlı olarak 23 hedef ve bu hedeflere bağlı olarak 69 davranış belirlenmiştir. İçerik seçme ilkeleri ve programda belirlenen içerik düzenleme yaklaşımlarına uygun olarak dört ünite hazırlanmıştır. İçeriğin yapısı, katılımcıların öğrenme ortamında aktif ve etkileşim halinde olmasına dikkat edilerek anlatım, işbirliğine dayalı öğretim, bilgisayar destekli öğretim, tartışma, soru-cevap yöntem ve teknikleri belirlenmiştir. Bu doğrultuda bireysel ve grup çalışmalarına yönelik öğrenme etkinlikleri planlanmıştır. Son olarak katılımcıların gelişimlerinin ve öğrenme düzeylerinin belirlenmesi amacıyla biçimlendirici ve düzey belirleyici değerlendirme çalışmalarına yer verilmiştir. Çalışmanın tüm aşamaları, *Taba Modeline* uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde ülkemizde yaşanan göç dalgası ile birlikte yabancılara Türkçe öğretimi önem kazanmıştır. Ancak yabancılara Türkçe öğretiminde yaşanan sorunların belirlenmesine yönelik yapılan çalışmaların sonuçları, Türkçe öğretiminin istenen düzeyde olmadığını göstermektedir. Bekdaş (2018), yabancı uyruklu öğrencilerin alfabe, telaffuz, dört temel beceri, kelime bilgisi, dilbilgisi, öğretim materyali, ailelerin tutumu ve maddi imkânlar hususunda sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Biçer, Çoban ve Bakır (2014), Türkçenin yapısı, dört temel dil becerisi, yöntemler, ölçme ve değerlendirme, okutmanlar, çevre ve kurumlardan kaynaklan sorunlar yaşandığını belirlemiştir. Benzer şekilde Mutlu ve Ayrancı (2017), günümüze dek öğretmen, program, yöntem, materyal yönünden sorunlar yaşandığını belirlemiştir. Sorunların çözümünde öğretmen önemli bir faktördür. Ancak bu çalışmalar, öğretmen kaynaklı sorunların varlığını göstermektedir. Ayrıca öğretmenlerin yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yeterli olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Bekdaş 2018; Ünlü 2011). Bu durum, yabancılara Türkçe öğretimine yönelik hizmet içi eğitimlerin önemini ve gerekliliğini göstermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda çalışmanın, öğretmenlerin bu alandaki eksikliklerini gidermesi ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Zeynep (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, S. 5(20), s. 292-303.
- Aktekin, Semih (Ed.) (2017). *Sınıfında Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenler İçin El Kitabı*. Ankara: MEB.
- Barın, Erol (2004). Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, S. 1, s. 19-30.
- Baykan, Pınar (2015). *Kimya öğretmenlerinin etkileşimli tahta kullanımına ilişkin ihtiyaçlarına dayalı örnek hizmet içi eğitim etkinliği geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bekdaş, Müjgan (2018). Ortaokul Düzeyinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenirken Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Dair Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, S. 6(3), s. 378-394.
- Biçer, Nurşat & Alan, Yakup (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Suriyelilerin İhtiyaçlarına Yönelik Bir Eylem Araştırması. *International Online Journal of Educational Sciences*, S. 9(3), s. 862-878.
- Biçer, Nurşat, Çoban, İsmail & Bakır, Sıddık (2014). Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. (7)29, s. 125-135.
- Bostan, Hakan (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskân Sorunu. *Göç Araştırmaları Dergisi*, S. 4(2), s. 38-88.
- Council of Europa (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Strasbourg: Cambridge University Press. Çevrimiçi: <https://assets.cambridge.org/052180/3136/sample/0521803136ws.pdf>, [Erişim Tarihi: 03.01.2020].
- Ceyhan, Müge A. & Koçbaş, Dilara (2011). Göç ve Çok Dillilik Bağlamında Okullarda Okuryazarlık Edinimi. LAS Projesi Türkiye Raporu, İstanbul. Çevrimiçi: https://www.uni-potsdam.de/fileadmin01/projects/daf/LAS_AyanCeyhan_Ko%C3%A7bas.pdf, [Erişim Tarihi: 18.12.2019].
- Demirel, Özcan (2015). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.

- Durmuş, Mustafa (2013). Türkçenin Yabancılara Öğretimi: Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Yabancılara Türkçe Öğretiminin Geleceğiyle İlgili Görüşler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, S. 6(11), s. 207-228.
- Eğitim Reformu Girişimi [ERG]. (2016). Türkiye’de Ortaöğretimde Kapsayıcı Eğitim Durum Analizi. İstanbul. Çevrimiçi: http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_KapsayiciEgitim_DurumAnalizi.pdf, [Erişim Tarihi: 15.12.2019].
- Eker, Cevat, Çolakoğlu, Özgür M., Akcaalan, Mümine & Güneri, Birsen (2019). Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programı Önerisi. *Turkish Studies - Educational Sciences*, S. 14(5), s. 2275-2291.
- Er, Onur, Biçer, Nurşat & Bozkırlı, Kürşat Ç. (2012). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların İlgili Alan Yazını Işığında Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 1(2), s. 51-69.
- Erdem, Cahit (2017). Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S. 1(1), s. 26-42.
- Ertürk, Selâhattin (2013). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Edge Akademi.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM] (2014). Öğrenciler İçin Bilgilendirme [Broşür]. Yayın No: 13. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. Çevrimiçi: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitapciklar/ogrenci_bilgi.pdf, [Erişim Tarihi: 25.12.2019].
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM] (2015). Türkiye ve Göç (2. Baskı) [Broşür]. Yayın No:18. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. Çevrimiçi: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitaplar/turkiyevegoc_tr.pdf, [Erişim Tarihi: 25.12.2019].
- Güler, Esra B. (2012). Yabancılara Türkçe Öğretiminde "Öğretmen" Unsuru. *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 5(2), s. 129-134.
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü [HBÖGM] (2017). İzleme ve Değerlendirme Raporu. Çevrimiçi: <http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2017/mobile/index.html#p=1>, [Erişim Tarihi: 28.12.2019]
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü [HBÖGM] (2018). Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri. Çevrimiçi: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12-2018_Ynternet_BYlteni.pdf, [Erişim Tarihi: 19.12.2019].
- İşcan, Adem (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 2(4), s. 29-36.
- Kalfa, Mahir (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Öğretmenlerin Alan Yeterliklerine Dayalı Gereksinim Çözümlemesi. *Eğitim ve Bilim*, S. 40(181), s. 241-253.
- Karababa, Z. Canan (2009). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, S. 42(2), s. 265-277.
- Kısakürek, Mehmet A. (1983). Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, S. 16(1), s. 217-244.
- Koçer, Ömer (2013). Program Geliştirmenin İlk Basamağı: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İhtiyaç ve Durum Analizi. *Eğitim ve Bilim*, S. 38(169), s. 159-174.
- Kurdayıoğlu, Mehmet & Sapmaz, Sena (2016). Yabancı Dil Olarak Türkçe Konuşma Öğretimine Dair Öğretmen Bilişleri. *Journal of World of Turks*, S. 8(3), s. 85-102.
- Memiş, Muhammet R. & Erdem, Mehmet D. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 8(9), s. 297-318.
- Mete, Filiz & Gürsoy, Ülkü (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öğretmen Yeterliklerine İlişkin Görüşler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 28(3), s. 343-356.
- Mutlu, Hasan H. & Ayrancı, Bilge B. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Geçmişten Günümüze Süregelen Problemler. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, S. 3(2), s. 66-74.
- Oliva, Peter F. & Gordon, William R. (2018). *Program Geliştirme*. K. Gündoğdu (Çev. Edit.) Ankara: Pegem.
- Ornstein, Allan C. & Hunkins, Francis P. (1998). *Curriculum: Foundations, Principles and Issues*. MA: Allyn and Bacon.
- Özcan, Abdullah S. (2018). Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye’nin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikası. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 4(1), s. 17-29.
- Sönmez, Veysel (2012). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel & Alacapınar, Füsün G. (2015). *Örnekleriyle Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türkiye Maarif Vakfı (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı. İstanbul. Çevrimiçi: <https://www.turkiyemaarif.org/uploads/yabancidilolarakturkceogretimi.pdf>, [Erişim Tarihi: 28.12.2019].
- UNESCO (2005). Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All. UNESCO: Paris. Çevrimiçi: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140224>, [Erişim Tarihi: 03.01.2020]
- United Nations (2019). International Migration 2019: Wall Chart (ST/ESA/SER/A/431). Çevrimiçi: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/wallchart/docs/MigrationStock2019_Wallchart.pdf, [Erişim Tarihi: 12.11.2019]
- Ünlü, Hatice (2011). Türkiye’de ve Dünyada Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, S. 1(1), s. 108-116.
- Varış, Fatma (1996). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Yılmaz, Abdurrahman (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Turkish Studies*, S. 9(2), s. 685-1704.

Ek 1. Yabancılara Türkçe Öğretimine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programı

ÜNİTE 1: PROGRAMIN ÖZELLİKLERİ VE GENEL AMAÇLARINA YÖNELİK BİLGİLER				
Hedefler	Davranışlar	İçerik	Yöntem-Teknik ve Materyal	Değerlendirme
1.Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metnine yönelik temel bilgileri tanıyabilme.	1.Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninin ne olduğunu söyleme. 2.Avrupa Konseyi dil politikasının amaç ve hedeflerini söyleme. 3.Avrupa Dil Konseyi tarafından benimsenen çokdillilik anlayışını tanımlama. 4.Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninin özelliklerini söyleme. 5.Dil öğretiminde benimsenen eylem odaklı yaklaşımın özelliklerini söyleme.	Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ve Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine İlişkin Temel Bilgiler	Anlatım Soru-Cevap Sunular Bilgilendirici Kitapçık	KWL Şemasının Kullanımı Öz Değerlendirmenin Yapılması
2.Ortak öneri düzeylerini tanıyabilme.	1. Ortak öneri düzeylerini listeleme. 2. Temel dil kullanımına yönelik düzeylerin özelliklerini söyleme. 3. Bağımsız dil kullanımına yönelik düzeylerin özelliklerini söyleme. 4. Yetkin dil kullanımına yönelik düzeylerin özelliklerini söyleme. 5. A1 öncesi düzey ve plus (+) düzeylerin ne anlama geldiğini söyleme.	Ortak Öneri Düzeyleri Temel Dil Kullanımı (A1 ve A2 Düzeyi) Bağımsız Dil Kullanımı (B1 ve B2 Düzeyi) Yetkin Dil Kullanımı (C1 ve C2 Düzeyi)		

ÜNİTE 2: YABANCI LARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TEMEL BİLGİLER

Hedefler	Davranışlar	İçerik	Yöntem-Teknik ve Materyal	Değerlendirme
1.Yabancı lara Türkçe öğretimine yönelik temel bilgileri kavrayabilme.	1. Yabancı lara Türkçe öğretimine yönelik temel ilkeleri açıklama. 2. Yabancı lara Türkçe öğretimine yönelik genel ilkeleri açıklama.	Yabancı lara Türkçe Öğretimine Yönelik İlkeler Temel İlkeler Genel İlkeler	Anlatım Tartışma Soru- cevap Tartışma Sunular Örnek Uygulamalar Bilgilendirici Kitapçık	KWL Şemasının Kullanımı Öz Değerlendirmeler
2.Yabancı lara Türkçe öğretimine yönelik temel bilgi ve becerileri kavrayabilme.	1.Yabancı lara Türkçe öğretiminde ses bilgisine yönelik eğitimin özelliklerini söyleme. 2.Yabancı lara Türkçe öğretiminde sözcük bilgisinin önemini söyleme. 3.Yabancı lara Türkçe öğretiminde sözcük ve sözcük bilgisine yönelik eğitimin özelliklerini söyleme. 4.Yabancı uyruklu öğrencilerin söz varlıklarını geliştirme yollarını açıklama. 5.Yabancı lara Türkçe öğretiminde dil bilgisinin önemini söyleme. 6.Yabancı lara Türkçe öğretiminde dil bilgisine yönelik eğitimin özelliklerini açıklama. 7.Yabancı lara Türkçe öğretiminde dinleme becerisinin önemini söyleme. 8.Yabancı lara Türkçe öğretiminde dinleme becerisine yönelik eğitimin özelliklerini açıklama. 9.Yabancı lara Türkçe öğretiminde okuma becerisinin önemini söyleme. 10.Yabancı lara Türkçe öğretiminde okuma becerisine yönelik eğitimin özelliklerini açıklama. 11.Yabancı lara Türkçe öğretiminde konuşma becerisinin önemini söyleme. 12.Yabancı lara Türkçe öğretiminde konuşma becerisine yönelik eğitimin özelliklerini açıklama. 13.Yabancı lara Türkçe öğretiminde yazma becerisinin önemini söyleme. 14.Yabancı lara Türkçe öğretiminde yazma becerisine yönelik eğitimin özelliklerini açıklama.	Yabancı lara Türkçe Öğretimine Yönelik Temel Bilgi ve Beceriler Ses Bilgisi Sözcük Bilgisi Dil bilgisi Dinleme Becerisi Okuma Becerisi Konuşma Becerisi Yazma Becerisi		
3.Dil ile kültür arasındaki ilişkiyi tanıyabilme.	1.Dil ile kültür arasındaki ilişkiyi söyleme. 2.Dil ile kültür arasındaki ilişkinin yabancı lara Türkçe öğretimindeki önemini söyleme. 3.Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnindeki sosyokültürel bilgi ve örneklerini söyleme.	Dil - Kültür İlişisine Yönelik Temel Bilgiler		

ÜNİTE 2: YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TEMEL BİLGİLER

Hedefler	Davranışlar	İçerik	Yöntem-Teknik ve Materyal	Değerlendirme
4.Ortak öneri düzeylerinde yer alan kazanımları tanıyabilme.	Ortak Öneri Düzeylerinde yer alan dört temel beceriye yönelik kazanımları tanıma.	Kazanım Bilgisi	Anlatım	KWL Şemasının Kullanımı Öz Değerlendirmeler
5.Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik konu örneklerini tanıyabilme.	Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde yer alan konu örneklerini söyleme.	İçerik Bilgisi	Tartışma Soru- cevap	
6.Yabancılara Türkçe öğretiminde farklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanımına istekli olabilme.	Farklı ölçme ve değerlendirme türlerinin kullanımına önem verme.	Ölçme ve Değerlendirme Bilgisi Yabancılara Türkçe Öğretimine Yönelik Ölçme ve Değerlendirme Türleri	Tartışma Sunular	
7.Yabancılara Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirmeye yönelik bilgileri kavrayabilme.	1.Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde yer alan ölçme ve değerlendirme türlerini söyleme. 2.Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe dersine yönelik temel bilgi ve becerilerinin ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususları söyleme. 3.Ölçme ve değerlendirme için amaç belirleme. 4.Değerlendirme ile ilgili uygulama örneklerini inceleme.		Örnek Uygulamalar Bilgilendirici Kitapçık	

ÜNİTE 3: YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ VE EĞİTİM DURUMLARI

Hedefler	Davranışlar	İçerik	Yöntem-Teknik ve Materyal	Değerlendirme
1.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri tanıyabilme.	1.Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde benimsenen iletişimsel yöntemin özelliklerini söyleme. 2.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenme-öğretme modellerini söyleme. 3.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem-teknikleri söyleme.	Yabancılara Türkçe Öğretimine Kullanılan Model, Yöntem ve Teknikler Dil Öğretim Yöntemi İletişimsel Yöntem Öğrenme-Öğretme Modelleri Sosyal Öğrenme Bireyselleştirilmiş Öğretim Bilgisayar Destekli Öğretim İşbirlikli Öğrenme Programlı Öğretim Göreve Dayalı Öğrenme Harmanlanmış Öğrenme Otantik Öğrenme Çoklu Zeka Kuramı Yöntem-Teknikler Öyküleme Rol oynama Eğitsel Oyunlar Örnek Olay Beyin Fırtınası Tartışma Drama Soru-Cevap Benzetim Altı Şapkalı Düşünme Tekniği Balık Kılçığı İşbirliğine Dayalı Öğretim Teknikleri	Anlatım Tartışma Soru Cevap Örnek Olay Bilgisayar Destekli Öğretim İşbirliğine dayalı öğrenme Grup çalışması Sunular Bilgilendirici Kitapçık	Öz Değerlendirmeler Grup Değerlendirmesi
2.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri kavrayabilme.	1.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenme-öğretme modellerinin özelliklerini açıklama. 2.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem-tekniklerin özelliklerini açıklama. 3.Verilen örneklerden hareketle hangi yöntem ve teknik(ler)in kullanılabileceğini nedenleriyle yazma.			
3.Yabancılara Türkçe öğretiminde teknoloji kullanımına istekli olabilme.	Yabancılara Türkçe öğretiminde teknoloji içerikli uygulamaların kullanımını onaylama.			

ÜNİTE 3: YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ VE EĞİTİM DURUMLARI

Hedefler	Davranışlar	İçerik	Yöntem-Teknik ve Materyal	Değerlendirme
4.Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik teknolojik uygulamaları tanıyabilme.	1.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak mobil uygulamaları söyleme 2.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak WEB 2.0 araçlarını söyleme. 3.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak sanal ve/veya artırılmış gerçeklik uygulamalarını söyleme.	Teknolojik Uygulamalara Yönelik Bilgiler Mobil Uygulamalar WEB 2.0 Araçları Sanal ve Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları		
5.Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik teknolojik uygulamaları kullanabilme.	Teknoloji içerikli uygulamalar yapma.			
6.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak kaynakları tanıyabilme.	1.Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan basılı veya dijital ders kitabı, cd, sözlük, hikaye kitabı gibi kaynak kitap ve yardımcı materyalleri söyleme. 2.Farklı eğitim kurum ve kuruluşlarında kullanılan Yabancılara Türkçe Öğretim Programlarını söyleme. 3.Yabancılara Türkçe öğretiminde yararlanılabilecek internet sitelerini söyleme.	Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yararlanılabilecek Kaynaklar Basılı ve/veya dijital kaynak ve materyaller Yabancılara Türkçe Öğretim Programları WEB adresleri	Anlatım Tartışma Soru Cevap Örnek Olay	Öz Değerlendirmeler
7.Yabancılara Türkçe öğretiminde materyal hazırlamaya istekli olabilme.	Uygun materyaller hazırlamada istekli olma.	Materyal Seçimi ve Hazırlanması	Bilgisayar Destekli Öğretim İşbirliğine dayalı öğrenme Grup çalışması	Grup Değerlendirmesi
8.Yabancılara Türkçe öğretiminde materyal tasarlayabilme.	Belirlenen içeriğe uygun materyaller hazırlama.			
9.Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu bir sınıf ortamında etkili bir sınıf yönetimi konusunda bilgi sahibi olabilme.	1.Sınıf yönetimini etkileyebilecek sorunları ve davranış problemlerini söyleme. 2.Güvenli bir sınıf ortamı oluşturulmasına yönelik bilgi sahibi olma. 3.Uygun öğrenme-öğretme ortamı hazırlama konusunda bilgi sahibi olma.	Sınıf Yönetimi Bilgisi	Sunular Bilgilendirici Kitapçık	
10.Yabancı uyruklu öğrenci ve velileri ile olumlu bir iletişim kurmaya değer verebilme.	Öğrenci ve veliler ile olumlu iletişim kurmanın önemini destekleme.	İletişim Bilgisi		
11.Farklı dil ve kültürlere sahip öğrenci ve öğrencilerin velileri ile etkili iletişim kurma yollarını kavrayabilme.	1.Yabancı uyruklu öğrencilerle etkili bir iletişim kurmanın önemini ve gerekliliklerini söyleme. 2.Etkili ve sağlıklı iletişimi etkileyen unsurları söyleme. 3.Yabancı uyruklu öğrencilerle etkili iletişim kurma yollarını açıklama. 4.Yabancı uyruklu öğrencilerin velileri ile etkili iletişim kurma yollarını açıklama.			

ÜNİTE 4: YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİN PLANLANMASI

Hedefler	Davranışlar	İçerik	Yöntem-Teknik ve Materyal	Değerlendirme
1.Yabancılara Türkçe öğretiminde öğrenciye uygun ders planı hazırlamaya değer verebilme.	Yabancılara Türkçe öğretiminde öğrenciye uygun ders planı hazırlamanın gerekliliğini ve önemini destekleme.	Yabancılara Türkçe Öğretimine Yönelik Planlama Bilgisi	Anlatım	Grup Değerlendirmesi
2.Yabancılara Türkçe öğretiminin planlanmasına yönelik temel bilgileri kavrayabilme.	1.Yabancılara Türkçe öğretiminde planlamanın gerekliliğini ve önemini açıklama. 2.Plan hazırlamada dikkat edilmesi gerekenleri söyleme.		Soru - Cevap	
3.Öğrencilerin sahip olduğu ortak öneri düzeyine uygun plan tasarlayabilme.	1.Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik plan örneklerini inceleme. 2.Öğrenci düzeyine uygun kazanım tablosu hazırlama. 3.Öğrenci düzeyine uygun dört temel beceriye yönelik kazanımları belirleme. 4.Uygun öğretim yöntem-tekniklerini belirleme. 5.Öğretim materyallerini hazırlama. 6.Değerlendirme şeklini belirleme. 7.Hazırlanan planı sunma.	Yabancılara Türkçe Öğretimine Yönelik Plan Hazırlama	İşbirliğine Dayalı öğrenme Grup çalışması Örnek ders planları	